

ISPA New York 13.-15.1.2026 Matkaraportti / Kai Amberla

Finland Festivals on ISPA:n (International Society for the Performing Arts) jäsen. ISPA on esittävän taiteen instituutioiden järjestö, joka edelleen on melko amerikkalaisvetoinen (pääkonttori on New Yorkissa), mutta joka nykyään kattaa varsin hyvin Euroopan lisäksi myös Aasian, Latalaisen Amerikan ja Afrikan maita. ISPA:n piirissä on joukko keskeisimpiä festivaaleja, tanssiteattereita, kulttuuritaloja, oopperataloja, vapaita ryhmiä, agentuureja ja muita kulttuuriorganisaatioita ympäri maailman.

Itse olen ollut aktiivinen ISPA:ssa jo 15 vuotta. Varsinaiseen sisäpiiriin en enää kuulu, koska kuusivuotinen jäsenyyteni sekä järjestön hallituksessa (Board of Directors) että ohjelmakomiteassa (Programme Committee) päättyivät vuoden 2025 helmikuussa, koska säännöt sallivat korkeintaan kuuden vuoden jakson luottamustoimissa.

ISPA järjestää vuosittain kaksi kongressia, toisen aina tammikuussa New Yorkissa ja toisen keväällä eri puolilla maailmaa. Tämän vuoden New Yorkin kongressi järjestettiin sikäli sotkuisessa tilanteessa, että Trumpin hallinnon viisumimääräykset estivät joidenkin maiden osallistujien saapumisen, ja ylipäätään tunnelma taidealalla oli poikkeuksellisen ahdistunut, erityisesti amerikkalaisten osallistujien keskuudessa.

Surullisin esimerkki vallitsevasta tilanteesta on se, että Trump nimitti itsensä Kennedy Centerin (USA:n yksi keskeisimpiä esittävän taiteen näyttämöitä) hallituksen puheenjohtajaksi, ja antoi potkut isolle osalle keskuksen työntekijöistä ja vieläpä tunki oman nimensä keskuksen nimeen. Samassa rytäkässä ISPA:n entinen puheenjohtaja, Kennedy Centerin varajohtaja (vice president) ja koko alan laajasti kunnioittama Alicia Adams sai potkut ja on nyt tittelitään "independent".

Ongelmista huolimatta konferenssi oli yllättäen loppuunmyyty, ja paikalla oli yli 550 edustajaa ympäri maailman. Tämä voi ehkä tulkita myös niin, että taidemaailman vaikuttajat eivät halua antaa periksi Trumpin hallinnon yrityksille tuhota vuosien aikana rakennettu kansainvälinen verkosto.

Kuten olen aina näissä raporteissa todennut, ISPA:n suurin vahvuus on aito globaali näkökulma, vaikka toki anglosaksinen maailma edelleen on muita vahvemmassa asemassa jo pelkästään siksi, että kokouskieli on englanti. ISPA pitää kuitenkin tarkasti huolen siitä, että puhujina on mahdollisimman monimuotoinen edustus esittävän taiteen maailmasta.

ISPA on ympäristö, jossa ikään kuin aktivoidaan ja virkistetään aivoja, jotta kotiin palatessa jaksaa taas puurtaa esittävän taiteen arkipäiväisten haasteiden parissa. Yksittäisten konkreettisten ongelmien ratkomiseen ei käytetä aikaa, vaan fokus on koko ajan isommissa teemoissa ja trendeissä. Lisämausteen tuovat virallisen ohjelman ulkopuolella järjestettävät palaverit, illalliset, baarikierrokset ja epäviralliset kohtaamiset, joiden yhteydessä on mahdollisuus tavata oman alan ihmisiä ympäri maailman.

Jos jollain lailla yrittäisi tiivistää tunnelman yhteen lauseeseen, se voisi olla tällainen: taideala tarvitsee yhä enemmän "taiteellisia alliansseja", eli yhteistyötä toimijoiden kesken, ja sitä myöten älykkäämpää ja kustannustehokkaampaa toimintaa. Tämä koskee erityisesti suuria instituutioita (oopperataloja, kulttuurikeskuksia), mutta myös

Finland Festivals

pienempiä toimijoita kuten festivaaleja. Nykyisessä maailmassa yksin toimiminen on hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta.

Ohessa lyhyt kuvaus keskustelunaiheista. En edes yritä analysoida keskustelujen sisältöä, koska – kuten aina hyvässä keskustelussa – näkökulmat risteilivät asiasta toiseen ja mitään valmista ratkaisua ei tietenkään ollut tarjolla.

- Paneeli *Breaking Out of the Silo*, kyseenalaisti edelleen yllättävän yleisen ajattelun, jossa taideorganisaatiot nähdään omissa lokeroissaan toimivina instituutioina. Olennaista on rakentaa yhteydet yhteiskunnallisten toimijoiden, yritysmaailman ja erityisesti teknologia-alan kanssa. Viimeksi mainittu muokkaa koko alaa hurjaa vauhtia, halusimme sitä tai emme.
- Rahoitus on epävarmaa ja muuttuvaa joka puolella planeettaa. Julkinen rahoitus vähenee, yleisön mieltymykset muuttuvat, sosiaalinen media ja teknologiajättien määräämät algoritmit ohjaavat valintoja enemmän kuin kukaan haluaa itselleen myöntää. Valmiita ratkaisuja ei ole kenelläkään.
- *Industry Forum: The Arts and Technology – AI* -paneelissa puhuttiin tekoälystä (kuten kyllästymiseen asti kaikissa mahdollisissa tapaamisissa nykyään), joka on ennen kaikkea niin eettinen kuin tekijänoikeuksellinen kysymys. Kuka omistaa luovan työn tulokset? Kuka on tekijä? Kenelle tuotto kuuluu?
- Sensuuri ja poliittinen painostus on ollut isossa osassa maailmaa aina arkipäivää, mutta nyt länsimaiset liberaalit yhteiskunnatkin ovat samanlaisen painostuksen kohteena. Miten toimia ympäristössä, jossa vaaditaan joko suoraa sensuuria tai toimitaan hienovaraisemmin supistamalla rahoitusta, puuttamalla poliittisesti johtajanimityksiin tai vaatimalla "kansallista ohjelmistoa"? Mitään valmiita vastauksia ei tietenkään ole, mutta yleisviesti oli se, että periksi ei pidä antaa.

Ehkä vaikuttavin paneeli kuultiin kongressin lopussa. Se oli kaikesta valittavalle ja pikkuasioista marisevalle länsimaiselle yltäkyläisyydessä elävälle muistutus siitä, että kaikki on suhteellista, ja että aina ehkä pitäisi koko ajan valittaa. Vahvimmin jäi mieleen Gazassa toimivan Asthar-teatterin johtajan Iman Aoun puheenvuoro. Hänen teatterinsa on täysin tuhoutunut Israelin pommituksissa ja iso osa yleisöstä on kuollut. Siitä huolimatta teatteri on päättänyt jatkaa toimintaansa, mutta koska rakennusta ei enää ole, esitykset järjestetään ulkoilmassa ja toivotaan, että lisäpommituksia ei tule.

Loppupaneelin paneelin moderoi pakistanilaisen Wallay-teatterin karismaattinen johtaja Fizza Hasan. Linaan loppuun vielä kokonaisuudessaan hänen alkupuheenvuoronsa, jossa kiteytyy aika hyvin nyky maailman todellisuus ja taiteen asema (käännös omani tekoälyn avustuksella):

Viimeisten kahden päivän aikana olemme keskustelleet resilienssistä, selviytymisen haasteista muuttuvissa poliittisissa maisemissa sekä siitä, miten taide- ja kulttuuri-instituutiot vastaavat muuttuviin todellisuuksiin ja rahoituksen dynamiikkaan. Nyt käännämme huomionamme taiteilijoihin: heidän resilienssiinsä, luovuuteensa ja selviytymiseensä, erityisesti konfliktien ja kriisien hetkissä.

Sanat ovat kuitenkin petollisia. Ne muuntuvat, vaihtavat merkitystään, pakenevat määritelmiä ja voivat jopa johtaa harhaan. Käytämme usein samoja

Finland Festivals

sanoja, mutta emme silti välttämättä ymmärrä toisiamme. Resilienssi, vastarinta, konflikti ja kriisi eivät tarkoita kaikille samaa. Merkitykset rakentuvat aina kontekstien ja elettyjen todellisuuksien kautta.

Olen Fizza Hasan Islamabadista, Pakistanista. Minun matkani – ja teatteriryhmäni Theatre Wallayn matka – on ollut tarina resilienssistä ja selviytymisestä.

Maassa, joka on vasta 78 vuotta vanha, on harvinaista löytää päivää, jota konflikti ei olisi koskettanut, usein kriisin mittakaavassa. Poliittisesta kaaoksesta, verenvuodatuksista ja miljoonien ihmisten kärsimyksistä syntynyt valtio on elänyt konfliktin kanssa joka ikinen päivä: rajoillaan, sisällissodassa, joka jakoi maan kahtia jo 25 vuotta itsenäistymisen jälkeen, sisäisessä poliittisessä epävakaudessa, sotilasdiktatuurien sarjassa, kiistanalaisilla alueilla, uskonnollisen ekstremismin nousussa sekä vähemmistö- ja ihmisoikeustaisteluissa. Sosiaaliset mullistukset, provinssien väliset jännitteet, luokkataistelut, verenvuodatus, terrorismi ja vastaterrorismi, mediakonfliktit, tiedusteluviranomaisten painostus sekä ilmasto- ja vesikriisit ovat kaikki osa tätä todellisuutta. Lähes kaikki mahdolliset kriisit on jo koettu lyhyen historian aikana.

Tällaisessa ilmapiirissä taide on harvoin etusijalla. Usein se nähdään jopa vaarallisena ja häiritsevänä vallanpitäjille. Taidetta pyritään tukahduttamaan monin tavoin: olemassa olevaa rahoitusta leikataan, uusia resursseja estetään, luovia tiloja suljetaan, kriittinen keskustelu vaiennetaan, taiteilijoita vangitaan tai pakotetaan maanpakoon, sensuuria harjoitetaan avoimesti ja hienovaraisesti, historiaa kirjoitetaan uudelleen ja identiteettejä pyritään pyyhkimään pois. Samalla yleisön huomio ohjataan helpommin hallittaviin ja manipuloitaviin elämänalueisiin.

Ja silti taide jatkaa olemassaoloaan. Se kestää. Se vastustaa.

Tämä resilienssin tarina ei ole vain minun. Se ei ole abstrakti ajatus, vaan eletty, kehollinen ja jokapäiväinen kokemus. Taiteilijat, jotka työskentelevät konfliktien, rajoitusten ja epävarmuuden keskellä, harjoittavat resilienssiä joka päivä – luoden, selviytyen ja pitäen kiinni äänestään mahdottomilta tuntuissa olosuhteissa.